

hívnák. Hát bizony, egy szó annyi, mint száz, a természettudományok az utolsó negyedszázadban előretörték.

*

A szegedi egyetem professzorai is megértették az új idők intő szavát. Megalkották más kitünő szakemberek bevonásával az *Alföldkutató Bizottságot* és elmélyedtek azokba a természettudományi problémákba, amelyeket az Alföld talaja, klímája, növényi és állatvilága vet fel. Értékes munkásságuk eredményét most kezdjük kiadni. Könyveik és füzeteik eljutnak majd az Alföld könyvtáraiba és a tanítók az eredményeket népszerűsítik a falvakban és a tanyákon. Végre valahára az Alföldnek meg kell ismernie saját nagy problémáit.

A kiegyezés korának az volt a baja, hogy a súlyt a központra és a perifériákra, Budapestre és a nemzetiségi övre vetette. Ami e kettő közé esett, — az Alföld és a Dunántúl — azt meglehetősen elhanyagolták. Most öntudatos ellenfélben ezzel a politikával megadjuk az Alföldnek a maga saját kultúráját. Azelőtt divat volt az Alföldet elmaradottságáért lesajnálni, ma a lesajnálók emlékéitől számonkérjük, miért hagyták az Alföldet sajnálatraméltó állapotban. A debreceni nagyerdő klinikáin és a szegedi Templomtér laboratóriumaiiban megindul a munka, folyik a nagy küzdelem az Alföld sajátos problémáinak megoldásáért. A szellem azután sugárzik ki tovább a tanyái iskolák révén az egész Tisza mellékre. A klinikák nyerték a magyar egyetemi gondolat első csatáit, a másodikat a természettudományi laboratóriumok fogják megnyerni.

Ezekben a kérdésekben van a magyarázata annak, hogy miért áldoz Debrecen és Szeged egyetemeiért és miért dereng az alföldi tanyás agyában a tudás jelentőségének felismerése.

A ZENEKULTURA DECENTRALIZÁCIÓJA.

A sokat emlegetett decentralizáció és a vidék kulturájának emelése érdekében jelentős lépés az a *Javaslati felirat*, amelyet — Aigner Károly főispán kezdeményezésére — a szegedi kulturális élet vezetői intéztek Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszterhez. A feliratot, amely a magyar vidék zenekulturájának sok hiányára mutat rá, az alábbiakban közöljük.

*

E városnak polgárai örömmel szemléljük azt a lázas alkotómunkát, amely körünkben folyik és amely a kultuszminiszter eszméjét „Nagy-Szeged“-nek, — mint a szintiszta magyar területen létesülő kulturális centrumnak — kiépítését szolgálja. Az erdélyi egyetem elhelyezésével nemcsak a magyar tudományos életnek létesült itt erős vára, nemcsak a Királyhágón túli magyar értelmiség egy tekintélyes része települt itt meg, hanem ezzel együtt rohamosan megnövekedtek azok az igények is, amelyek egy eleven kulturváros ismertető jegyei közé tartoznak. A művészetek ápolása, a pezsgő művészeti élet épp oly fokmérője a művelődésnek, mint a tudományok virágzása. E kettő kiegészíti egymást és hiányos maradna Szeged városnak a nagyszerű cél érdekében történő fejlesztése, ha a művészetek melegágyai hiányoznának.

Ezek között az irodalmi irányú törekvéseknek több folyóirat adja tanújelét (*Széphalom, Nyelvünk és Népünk, Sze-*

gedi Szemle stb.); a Szegedi Képzőművészeti Társulat újjáélesztése, az Alföldi Művészek Egyesülete a magyar képzőművészet egyik centrumává avatja e várost; ma már azonban úgyszólván közszükséglet és általános európai áramlat a művészetek egy másik ága; a zenei kultúra. Szeged városát zenei multja predestinálja, jelenje szinte kényszeríti, hogy a magyar zeneművészetnek egyik legerősebb székhelyévé váljék. Zenei multja több mint 200 éves. Már 1723-ban volt városi zenekara, amelynek tagjai a *Muzsikusok Quartélyháza*-ban tanítottak is. 1836-ban létesült ebből a *Hangászati Oskola* részvényes alapon. Az árvíz előtt a Szegedi Dalárda egy csoportja megalakítja a Zenepártoló Egyesületet, amely fenntartja a Zenedét. Az árvíz után a Zenedét a város saját kezelésében éleszti újjá és a Szt.-Demeter templom baloldali szárnyépületében — a plébániával szemben — helyezi el, ahonnan a fogadalmi templom építése óta egy ideiglenes — e célra alkalmatlan — bérházba szorult. Reizner János *Szeged története* c. munkájában (III: 317) a következő feljegyzés található: „Szeged város választott községe 1826-ban az akadémia áthelyezésének kérdését újra felelevenítette és kijelentette, hogy ha a fennálló akadémiák valamelyikének Szegedre való áthelyezése reménytelenül szorgalmaztatnék, ez esetben a jogi akadémiát a város saját erejéből is kész felállítani. A tanács ezen határozatot azzal egészítette ki, hogy az akadémia részére emelendő új épületben egyúttal a tervezett zeneiskola, könyvtár és leányiskola is elhelyezendő“. A városnak a zeneélet és oktatás fejlesztésére irányuló erős törekvését mutatja, hogy 1908-ban elkészítette egy Zenepalota részletes terveit, és ennek helyül Oroszlán uccai telkeket sajátított ki. Sajnos a kivitel éveken át húzódván, a világháború kitörése miatt nem válhatott valóra.

Az alföldi magyarságnak évszázados vágya a magyar zenekultúra fejlesztése, ezzel kapcsolatban Szeged városának negyedszázados megkezdett, de elintézetlen programpontja egy, a kor követelményeinek megfelelő Zenepalota építése, amelyet azonban a város saját erejéből megoldani nem képes. E nélkül pedig nemcsak a városi zeneiskola nem fejleszthető, hanem félo, hogy megfelelő helyiség, otthon hiányában a háború után telkes lendülettel indult zenei élet is elakad, vagy visszafejlődik. A zeneiskola jelenlegi ideiglenes elhelyezésében nem maradhat, mert szűk szobái, utólag húzott vékony falai tanítás céljára teljesen alkalmatlanok. Az összes helyiségek állandóan foglaltak, így a taniszékek száma hely hiánya miatt sem szaporítható. Nincs az intézetnek egy megfelelő próbaterme, sem előadásai, sem hangversenyei számára terme, pedig még egyéb hely híján a Szegedi Filharmónikus Egyesület, Szegedi Dalárda, Szegedi Polgári Dalárda is kénytelenek itt, oly szűk helyre zsúfolva tartani próbáikat, ahol akusztikai megfigyelés teljesen lehetetlen. Az intézet kénytelen hangversenyeit idegen teremben tartani.

Egyáltalán nincs Szegeden nagyobb mérvű előadó-terem, amelyben hangverseny, irodalmi és kultúr-előadás, vagy valamilyen nagyobb esemény a nap bármely szakában lejátszódhatnék. Pedig a zeneiskola, a Szegedi Filharmónikus Egyesület, hét dalegyesület, a helyi zeneművészek és zenetanárok, különféle egyéb egyesületek (Dugonics Társaság, „Mikes“ Irodalmi Társaság, Katolikus Kör, Mansz, Szt.-Vince Szeretetegyesület, Kath. Növédő, protestáns jótékony és kultúregyesületek) és még számos egyesület szükségletei kielégítésre várnak.

Egy modern Zenepalota építését elsősorban szükségessé teszi az egész Alföld elmaradt zenei kultúrája és a zeneiskola csonkasága. Hiányos

az intézet, mert nem öleli fel a zene minden ágát, nem taníthat minden szükséges hangszert. A modern templomi igények kívánják az orgona-képzést, a zenekart élet fejlesztése pedig a fúvó hangszerek tanítását. Ma már három ifjúsági fúvós zenekar működik a városban: a Tűzoltó Gyermekezenekar, a Cserkész- és a Levente-zenekar; a tehetségesebb tanulóknak módot kellene nyújtani a továbbképzésre. Előbb-utóbb sor fog kerülni a városi zenekar felállítására, amely idővel helyből is nyerne kiegészülést. A szomszédos városok, sőt falvak is igen sok zenészt foglalkoztatnak, ezt az anyagot is mind tanultabbal, műveltebbel lehetne pótolni. Szegedre került a Polgári-iskolai Tanárképző Intézet, amelynek zenei osztálya is van, sőt énektanítói oklevelet is ad. A zeneiskola kibővítésével és átszervezésével a Paedagogium zenei hatásköre is az iskolába lenne olvasható.

Ezek a röviden vázolt szükségletek ma már a közérdeklődés középpontjában vannak és a közóhainak adunk kifejezést akkor, amidőn a kultuszminiszter elé járulunk azon kéréssel, hogy egyéb alkotásai mellett a zeneművészetnek is méltó otthont emeljen, egyúttal az eddigi zeneiskola kibővítését átszervezéssel lehetővé tegye. Mivel pedig erre hosszú időn belül a város nem képes, egyedüli megoldásnak az eddigi városi zeneiskola államosítása és városi hozzájárulással való fenntartása kínálkoznék.

A szegedi zenei élet és oktatás már régen nélkülöz egy, a magasabb igényeknek megfelelő otthont. Egy ilyen nagyobb szabású zeneiskola keretében központosítható lenne minden zenetanítás és zenei ügy, vezetése. Így a vidéken nagyon elharapózott kontársággal és ferde dilettantizmussal szemben egyrészt szakavatott kezekbe és helyes útra terelhető a zenei élet iránya, másrészt egy reprezentáns épülettel, a magyar zenének, művészetnek egy méltó otthonával az itteni, még nagyszámú laikus közönségnek érdeklődése könnyebben felköltethető, koncentrálható és irányítható lenne. A tapasztalás már eddig is azt mutatja, hogy a környékbeli városok érdeklődése mind fokozottabban fordul Szeged felé zenei téren is, amelyen vezető szerepe a vidéki városok között elvitathatatlan. (Itt említjük meg, hogy az már csupán a technikai megoldás kérdése, hogy ebben az épületben a képzőművészetek is otthont, állandó kiállítási termet kaphassanak, ami eddig szintén hiányzik Szegednek.)

A magyar zeneművészet és népköltészet, amely a tiszta, nemes magyar lélek habitusát oly hűen adja vissza, már eddig is kivívta a művelt nemzetek elismerését. A magyarság őseréje, amely ma a szellemi küzdelmek és fejlődés terére koncentrálódik, még nagy és kiaknázatlan képességeket hord magában. Ez a lélek sokszor csak az egyszerű népdalban nyilatkozhatott meg, de hozzá méltó eredetit és értékeset fog termelni a zeneművészet egyéb területén is, ha a jövő fejlődés zsilipei ilyenformán megnyitvatnak és Dankó, Pista városának magyarsága az ő még érintetlen lelkével közelebb férhet a zeneművészet forrásaikhoz.

*

A memorandumot Aigner Károly, Somogyi Szilveszter, Várhelyi József, Pálffy József, Wimmer Fülöp, Pongrácz Albert, Hainiss Elemér, Menyhárth Gáspár, Szalay József, König Péter, Fichtner Sándor és Belle Ferenc írták alá.